

Kan sjukvården stoppa tobaksskadorna?

Gösta Tibblin

I denna artikel ifrågasätts om dagens sjukvård kan stoppa tobaksskadorna. Den sjukvårdslag vi idag har ålägger inte huvudmännen att stödja förebyggande arbete. Det förslag till ny lag som HSU nyligen presenterat kan utgöra starten för offensiv inom tobaksområdet. Några paradoxer i tobaksfrågans behandling påtalas även av Gösta Tibblin, som är distriktsläkare i Sollen-tuna.

Våra värderingar

Värderingarnas betydelse för vårt arbete inom hälso- och sjukvården tror jag inte nog kan betonas. Det råder allmän enighet om att vi inom hälso- och sjukvården skall sträva efter att minska lidande och reducera antalet dödsfall i den befolkning som vi är satta att betjäna. Man kan kalla ett sådant påståen-de för en värdering av högre ordningen. I det dag-liga livet är det då vanligt, att de högre värderingar-na åsidosätts och hålls gömda. De reserveras för sådana här högtidliga tillfällen, då man står och pratar inför en högt ärad församling. I vardagslivet så får de lägre värderingarna dominera. De värde-ringarna har ett kortare och mer begränsat perspek-tiv. De är mer trångt egoistiska och mera styrda av ekonomiska och sociala intressen.

När vi diskuterat preventiva åtgärder blir det allt-så uppenbart hur värderingar av högre och lägre ordning kolliderar. År 1976 avled 2216 fall i lung-cancer och det är en ökning från 1970 för männens

~~~~~  
*Allmän enighet råder om att vi skall sträva efter att minska lidande och reducera antalet dödsfall.*  
~~~~~

del på 37% och för kvinnornas del med 34%. Vi vet, att så gott som alla de här fallen skulle kunna förebyggas. Enligt vår värdering av den högre ord-ningen så skulle vi inom hälso- och sjukvården sätta in alla krafter för att så skulle kunna ske. Men då kommer de här lägre värderingarna in i bilden. Vi lever fortfarande i ett mycket rökpositivt samhälle. Inom hälso- och sjukvården är det fortfarande en hel del läkare och väldigt många sjuksköterskor som är rökare och de liksom andra slår vakt om sin vana. Samhället har legitimerat rökberoendet ge-nom att utnyttja våra rökvanor rent fiskalt, dvs genom att taxera tobaken högt och läkarna drar sig för att vara någon sorts preventiv polis. Den här kollisionen mellan olika värderingar tror jag är en del i förklaringen till varför sjukvården inte är to-baksnegativ.

Resultatet av tobaksutredningens program

Man kan fortsätta med paradoxer och jag skulle vilja nämna en från tobaksutredningen. Den före-slog alltså 1973 ett långsiktigt program, som syftade till att skapa en rökfri generation. I raden av ak-tuella åtgärder ingick också, att den allmänna sjuk-vården borde utnyttjas som instrument för att erhål-la kunskap om rökning och för att få kontakt med rökare och lämna den information om rökningens skadeverkningar som var erforderlig. Man föreslog också, att kronisk bronkit skulle kallas för cigarett-os och att rökavvänjningskliniker skulle inrättas vid de fem regionsjukhusen. Läkarsällskapet, läkarnas vetenskapliga avdelning, svarade mycket positivt på tobaksutredningens samtliga förslag och de bac-kade alltså upp programmet. Läkarförbundet, lä-karnas fackförening, svarade mycket kortfattat och berörde i sitt remissvar endast de här aktuella åtgär-derna inom sjukvården och var mycket negativt till samtliga förslag.

Tobaksutredningens program har delvis genomförts, men när det gäller den allmänna sjukvården så har det inte hänt så mycket mer fränsett att antalet läkare som röker har minskat.

Vad beträffar rökavvänjningskliniker så är jag mer positiv till dem än Sven Alsén. Jag tror vi behöver ha dem. Vi behöver ha dem åtminstone på regionsjukhusen. De behövs som förmedlare av kunskap och information om rökning. Det har kommit upp en debatt, där man önskar, att det skulle finnas en speciell klassifikation av rökarna i samband med redovisning av sjukhusvård. Ännu så länge identifieras inte rökarna som en särskild riskgrupp.

Ändra lagstiftningen

Enligt min uppfattning kan vi inte räkna med något genombrott i rökfrågan förrän vi får en ändring av lagstiftningen. Den sjukvårdslag, som gäller idag, är så gott som enbart inriktad på kurativ medicin byggd på individuella besök.

Den lag, som kommer att ersätta sjukvårdslagen skall kallas för hälso- och sjukvårdslag i stället för enbart sjukvårdslag. Man kommer att ta upp det viktiga i att hälso- och sjukvården inte bara har ansvar för sjukvårdsapparaten utan även för befolkningens hälso- och sjukvårdstillstånd. Det här tror jag är en viktig förändring, som kan leda till, att vi får en helt annan inställning från huvudmannens sida till förebyggande åtgärder.

När nu hälso- och sjukvården får ett vidgat ansvar blir det nödvändigt att studera vilka sjukdomar som finns i befolkningen och det kommer också att leda till, att man börjar diskutera förebyggande av dessa sjukdomar. Som det är idag så registreras ju inte människors sjuklighet alls egentligen. I framtiden kommer det givetvis att bli uppenbart att lungcancerfallen är onödiga sjukdomar och att en hälso- och sjukvård som fungerar inte bör tillåta onödiga

.....
Hälso- och sjukvårdens folk måste tillbaka från sina månfärder och ta itu med de problem som står inför sjukhusdörren.
.....

sjukdomar. En sådan här lag skulle förstärka de högre värderingarna som vi var inne på, nämligen att hälso- och sjukvårdens främsta uppgift var att minska på sjukdom och lidande i den befolkning som den är satt att tjäna. Den lagen skulle då inte ge värderingar av lägre ordningen något spelrum.

Min uppgift idag var att besvara frågan: Om sjukvården kan stoppa tobaksskadorna? Mitt svar är alltså nej. Hälso- och sjukvården kan göra det i framtiden när vi får en lagändring, som tvingar politikerna att föra hälso- och sjukvården in på dessa nya banor.

Någon har sagt, att på 60-talet så lyckades man att ta sig till månen, men lika viktigt är det att komma tillbaka till jorden igen och finna, att här finns en rad problem, som man har försummat och låtit bli eller glömt bort. Jag önskar, att hälso- och sjukvårdens folk kommer tillbaka från sina månfärder. Det må vara till fjärran diagnostiska månar eller till cancers slutliga lösning och ta itu med de problem, som står inför sjukhusdörren. Jag tänker då på olycksfallsskadorna, alkoholskadorna och inte minst på tobaksskadorna.

REFERENSER.

1. Gullers, K W & Tibblin, G: Må bättre! En rökfri generation. Stockholm: Gullers International, 1979.
2. Tobaksrökning. En rapport från Socialstyrelsens tobaksutredning. Stockholm: Allmänna Förlaget, 1974.

.....
Vi kan inte räkna med något genombrott i rökfrågan förrän vi får en ändring av lagstiftningen.
.....